

BRUKS- ANVISNINGEN

NR 48 – OKTOBER 2022

Medlemsblad från Åkers Hembygdsförening

www.akershembygd.se

Läs även: **Ordförande har ordet**

Sjöar i Åkers Bergslag

Axelssons anekdoter

Från bryggeri till ICA

Berättelsen om en fastighet i Åker och människorna
som befolkade den under 1900-talet.

Ögonblick i Åker

Sibirien. Bilden visar Lida arbetarbostäder, kallat Sibirien, fotot är från före hösten 1977. Då brann nämligen huset längst till vänster ned. Foto: Harry Lindblad.

Ny släktforskarförening i Strängnäs

Sommaren 2021 bildades en ny förening, Strängnäsbygdens Släktforskarförening. Sommaren 2022 fanns 161 medlemmar.

De håller till i Studieförbundets lokaler på Källgatan 3 i Strängnäs. Där finns forskardatorer och programvaror om släktforskning samt ett bibliotek med litteratur om släktforskning och bygden.

Lokalen är öppen för medlemmar varje vecka under perioden september till november och januari till april.

Verksamheten består av:

- Medlemsöppet minst en dag eller kväll för medlemmar att forska i sex da-

torer som innehåller många program för släktforskning.

- Tematräffar en gång per månad där olika släktforskarämnerna tas upp.

- Berättarkvällar en gång per månad då någon medlem berättar om sin forskning.

- Föredrag på Multeum två gånger per termin med externa föreläsare.

- Kurser i släktforskning och handskriftstydning varje termin.

- Deltagande i Släktforskningens dag i januari, Strängnäs kommuns kulturdag i maj varje år och Studieförbundets dag varje år i augusti. ■

Bruksanvisningens redaktionsråd består av Sten Hellgren, Tomas Larsson och Pelle Johansson.

Omslagsbild: Ica-affären vid korsningen Forsavägen-Goslings väg fotograferad av Harry Lindblad i oktober 1973. Året därpå revs huset och nya Ica-butiken stod färdig där i dag Gallerian huserar.

Hej alla medlemmar!
Man måste nästan börja med ett par ord om läget utanför vårt lilla Åker. Det ser inte bra ut på många sätt – krig, prisstegringar, höjda räntor, kriminalitet. Många känner otrygghet och oro för framtiden.

Vad kan lilla Åkers Hembygdsförening göra i det här läget?

En del kanske. Häromdagen var vi med och ordnade 70-årsjubileet för Åkers Folkets Hus. Huset stod färdigt 1952 och var resultatet av samarbete mellan lokala fackföreningar, kommunen, Åkers Styckebruk med von Seth i spetsen, mindre företag och privatpersoner. Alla jobbade tillsammans mot ett gemensamt mål – att bygga en mötesplats mitt i byn. Och mötesplats blev det! 100-tals olika högtider, fester, möten, revyer, kurser, danskvällar har ägt rum genom åren. Sådant hjälper i svåra tider.

Huset står ju kvar – det är ett kvalitetsbygge – och här finns även idag möjligheter att skapa gemenskap för oss "locals". Nu kallas det Mötesplats Åker. Det bidrar till gemenskap, nya kontakter, igenkänning, hälsningar med ett hej på dem man möter på gatan, aktiviteter, arrangemang. Trygghet.

Det behövs kanske mer nu, i dessa tider, och det ska vi fortsätta med! Om du och några vänner har en idé om ett arrangemang så maila Madelen Rojsdotter på Kulturkontoret som håller i trådarna. Eller kontakta några du känner i Hembygdsföreningen med din idé och handlingskraft.

Annars kan vi blicka bakåt mot ett ganska aktivt verksamhetsår. Vi har ordnat Valborg, Museets dag, haft sommaröppet på Museet och Arkivet, haft föreläsningar och samtal med kända sportjournalister, haft utebio på Torget, ordnat cykeltur till Mariefreds hembygdsförening. Arrangemangen har varit välbesökta på en nivå som vi klarar av. Vi har fått beröm på FB! – och det har skrivits i lokalpressen. Ekonomin har varit hållbar. Antalet medlemmar har ökat med 18!

Den 8 december blir det Glöggafton i Motstugan med Luciasång. En ny utställning om Krutbruket på museet är på G för 2023.

Vi jobbar för att hålla fanan högt, även i dessa tider! Du får gärna vara med på det tåget. ■

Hej medlemmar!

I samband med förra numret av BA gjorde vi en förfrågan till medlemmar som kunde tänka sig att få tidningen digitalt för att spara in porto. Vi har efter diskussioner nu beslutat att fortsätta med pappersutdelningen till samtliga medlemmar. De som anmält att de vill ha den digitalt får givetvis detta också.

Från bryggeri till ICA

Pehr Bengtsson berättar historien om en klassisk byggnad i det gamla Åkers styckebruk – det före detta bryggeriet, eller som kanske fler nu levande Åkersbor känner den; ICA-butiken som gick under namnet "Janssons".

Text: Pehr Bengtsson

Foto: Harry Lindblad

I korsningen Forsavägen – Goslings väg finns det i dag fyra gula moderna enfamiljshus. Många minns nog att här låg en gång ICA-affären. I den röda ladan, bredvid den vita affären, fanns under delar av 1950- och 60-talet stora frysskåp där den som ville kunde hyra ett fack. Affär fanns här sedan 1908 när handlare Gustaf Emanuel Breisch från Stockholm köper fastigheten och öppnar speceriaffär. Husets historia är dock äldre än så.

Forsavägen har sina anor från 1700-talet med samma sträckning som nu och byggdes av Styckebruket för "kanonernas bättre förande" till plats för lastning på båtar vid Läggesta. De första husen längs vägen var Tunnbindarstugorna som låg alldeles vid slutet av det som med tiden blev Forsavägen.

Dessa hus fanns här således innan vägen kom till. Här byggde och bodde nämligen tunnbindare som tillverkade tunnor på uppdrag av Krutbruket. Nästa hus kom långt senare och då var det gamla stationshuset som var klart i god tid före invigningen av järnvägen 1895. Samma år byggdes Långvind längs Forsavägen och några år senare ett hus i nuvarande korsning Forsavägen – Goslings väg. Det är om det detta hus historien handlar.

Något år före 1900 är bygget klart, det som i husförhörslängden kallas "Åkers Bryggeri" och "Innehafves av Brygg. C.A. Bergström". Carl Adolf, som han heter, bor i Strängnäs och har tidigare arbetat hos bryggare Forsgren i Arboga där han lärt sig bryggaryrket. 1892 flyttar han till Strängnäs och startar

ICA-affären vid Forsavägen, i ladnan fanns frysskåpen som kunde hyras.

här eget bryggeri och tituleras snart Bryggmästare. Förmodligen går det rätt bra för Carl Adolf för han expanderar genom att arrendera tomt av Styckebruket och låter uppföra ett kombinerat bryggeri och bostadshus längs Forsavägen. Det blir hans äldsta son, Oskar Adolf Bergström och hans hustru Elna Erika Ida Pettersson samt deras son, som flyttar in i huset år 1900 för att driva bryggeriverksamhet.

Huset rymmer mer än familjen och bryggeriet, här hyr nämligen även Kolvaktare Edvard Adolf Persson med familj, Banvakt Karl August Jansson med familj och Drängen Isak Waldemar Säfström in sig. Fastigheten anges som

”Wahrendorff no 1 Åkers Bryggeri på Åkers Styckebruks ägor”.

Oskar Bergström verkar dock efter några år ha tröttnat på bryggjarlivet i Åker för redan 1902 flyttar han med familj till Stockholm, dit hans föräldrar redan flyttat 1901. Ölutköraren vid Södertelge Nya Bryggeri i Mariefred, Johan Fredrik Jansson, har även provat på att vara bryggarbetare och han får nu erbjudandet att arrendera bryggeriet i Åker av Carl Adolf Bergström. Han antar erbjudandet och i församlingsboken står ”Arrendator Johan Fredrik Jansson, Bryggare”. Även hustrun Margareta Malvina Jansson och deras fyra barn flyttar in i huset.

När så drängen Säfström lämnar huset 1903 flyttar Bryggardrängen Johan Algot Lundqvist in men efter tre år tröttnar han, eller möjligen får ett bättre erbjudande, för nu flyttar han till Krutbruket. In kommer Bryggarpigan Selma Mathilda Olsson. Samma år, 1903, lämnar stationskarlen, tidigare banvakten, Karl August Jansson, med familj och flyttar till Krutbruket som expanderar kraftigt efter att staten tagit över verksamheten.

1907 vill förmodligen Bergström avyttra sin fastighet i Åker. Johan Fredrik Jansson, som nu provat på att vara bryggare i fyra år, vill inte köpa utan han flyttar tillbaka till Mariefred och sin tidigare arbetsplats, men nu som Bryggeriföreståndare för Södertelge Nya Bryggeri i Mariefred. Han lämnar senare för Strängnäs där den f.d. ölutköraren slutar som Bryggeriägare. Åkers Bryggeri blir därmed en kort historia, från 1900 till någon gång under 1907. Hur ölen och kanske andra drycker smakade finns inget skrivet om som jag hittat, inte heller har några etiketter dykt upp. Men fastigheten lever vidare.

Den som köper är handlare Gustaf Emanuel Breisch från Stockholm, huset blir nu handelsbod och fastigheten "Åkers Bryggeri" byter namn till "Gustavsborg". Gustaf var född i Kristianstad 1862 där hans pappa var orgeltrampare men han hade i flera år bott i Stockholm och ägnat sig åt handel. Med Gustav följer hans andra hustru Klara Maria Enqvist och de fem barnen. Gustav Bresch med familj återvänder dock redan 1910 till Stockholm. Han äger

fortsättningsvis fastigheten som nu står som "Wahrendorff – Gustavsborg".

Huset blir bostadshus och mellan åren 1911 och 1920 hyr flera familjer och ensamstående lägenheter i huset Gustavsborg för längre eller kortare tid. Här kommer sjömannen Ernst Gustaf Andersson och hans hustru Helga Albertina Andersson att bo liksom Karl Oskar Rundgren med Anna Viktoria Karlsson, Johan Emil Fredriksson med Rosa Söderkvist, Olof Vilhelm Falk med Selma Viktoria Forsberg, ungarkele Fredrik Rickard Törnros och Martin Andersson med hustrun Maria Sofia Lennkvist.

Så, i november 1919 blir det åter handelsbod. Då kommer Karl Lennart Norling, hustrun Lovisa Vilhelmina Isaksson och deras barn, söner Karl Thorwald, Tore Nils Ragnar och dottern Vera Ingrid Vilhelmina till Gustavsborg. Karl Lennart är handelsman från Boda i Värmland och dessförinnan Krokek i Östergötland. Nu öppnar han åter speceriaffär i huset. Som biträde har han äldste sonen Karl Thorwald som är 28 år. När fadern flyttar till Ervalla 1924 blir det Karl Thorwald som tar över som handelsman och nytt handelsbiträde blir Otto Evert Konrad Gauffin som är 18 år och kommer till Åker från Sollentuna. Efter bara tre år lämnar dock Karl Thorwald sin handelsbod och huset kommer nu att under några år åter användas enbart som bostad.

Senast 1928 köper Ida Klara Maria Palmqvist från Laxne huset som det året blir affär. Ida är född i Åker men tillbringar sitt liv i Laxne där hon livnär sig

ICA-affären i oktober 1973 som den förevigades av Harry Lindblad. I ladan till vänster om byggnaden fanns frysskåpen som kunde hyras. Volvo Amazonen som står på planen framför affären tillhörde målarmästaren Herbert Serrander.

som handlerska. I affären i Åker är det i stället "handelsidkare" Anna Katarina Andersson som står för verksamheten. Karin, som hon kallas, är född 1895 i Fors, Eskilstuna, men har de senaste fem åren arbetat som handelsbiträde i Broby i Sättersta. Här finns även handelsbiträdet Elsa Desideria Josefina Andersson, hon är lillasyster till Karin, och 1931 kommer springpojken Ruben Andersson in i verksamheten. Under den här tiden är delar av huset fortfarande bostad åt flera andra personer. Här bor bland annat Erik Valentin Johansson med hustrun Maria Ingeborg Andersson med fyra barn och änkan Karolina Johanna Serrander (f. Nilsson).

1937 är det så dags för nästa byte när de två Anderssonskorna flyttar till Kloster i Eskilstuna där de fortsätter sin

handelsverksamhet. Nu kommer i stället från Stora Malm Erik Herbert Lundqvist med Maria Cecilia och dottern Sigbritt Maria till Åker att ta över affärsverksamheten i huset Gustavsborg. Erik startade sitt arbetsliv som verkstadsarbetare i Fernebo men blev tidigt "bodbiträde" i Filipstad och senare i Stora Malm. Som handlare driver han sin handelsbod i Åker i sju år innan även han flyttar till Kloster i Eskilstuna. Den som nu, 1944, övertar affärsrörelsen är handlaren Karl Einar Hansson. Han kommer närmast från Flen där han varit handelsbiträde. Med honom kommer också hustrun Magda Ulrika och de två sönerna Lars Einar och Nils Einar. Affären kommer nu med tiden att kallas "Hanssons".

När Karl Hansson lämnar är det

Ovan: Ingrid Johansson och ägar-
en Stig Jansson i affären hösten
1973.

Till höger: Annons i Strengnäs
Tidning för Diversehandeln vid
Forsavägen från den 17 juni 1958
när innehavaren var Eric Nilsson.

17-6-58 57

Se på priset!

Badmintonspel
2 rackets, nät, boll
och spelregler.
Endast 12:60

Obs, vår Plastvecka
Prisex.: Vattenslang
1/2" pr met. **50 öre**
Hinkar 10 liter **4:50**

**ERIK NILSSONS
DIVERSEHANDEL**
Åkers Styckebruk
Tel. Mariefred 300 51.

ICA Supermarket i Åker hjälper med denna annons Bruksanvisningen att komma hem till dig.

Vi för äfven
nuförtiden
prima varor
till goda priser

Välkommen in!
önskar
Handelsman
Nicklas Hoorn

ICA
Åkers styckebruk

Erik Nilsson som tar vid. Under hans tid införs en riktigt stor och viktig nyhet, nämligen frysboxar. Flera stora frysskåp vardera innehållande ett antal låsbara frysack installeras i ladan. Nu kan allmänheten hyra egna frysboxar. För att organisera det hela utses skogvaktaren i Forsa, Sigfrid Karlsson, till kassör. Detta blir en attraktiv verksamhet som rullar på en bra bit in på

1960-talet innan frysskåp av olika snitt blir allt vanligare i hemmen och uthyrningen upphör.

Den siste ägaren av Diversehandeln blev Stig Jansson, affären blir nu en ICA-affär. Han driver affären till 1974 då huset rivs och då står redan nya ICA klart i det som idag kallas Gallerian.

Pehr Bengtsson

Efterlysning!

Många av våra större arrangemang har vi gjort i samarbete med Finska föreningen.

Finska föreningen har tyvärr inte samma möjlighet som tidigare att samla medlemmar som tidigare vilket gör att vi måste vända oss till andra aktörer.

Nästa stora möte är glöggafton i december då ca 50 personer erbjuds fika. Kommande aktiviteter är valborgs- och midsommarfirande.

Vi efterlyser medlemmar som är in-

tresserade av att ta över finska föreningens tidigare servering och försäljning. Försäljningen har gjorts med priser som föreningen satt upp och avansen har föreningen fått. Finns det någon eller några som vill ta sig an uppgiften och som därmed också kan räkna hem en liten vinst?

Ett förslag kan vara en elevgrupp som vill samla pengar till en planerad aktivitet och som har en vuxen i föreningen.

Per Hildebrand

Ny utställning om Krutbruket

År 2023 firar Strängnäs kommun att det är 500 år sedan Gustav Ericsson Vasa utropades till Sveriges Kung i Strängnäs. Detta kommer att uppmärksammas på olika sätt under hela 2023.

Åkers hembygdsförening drar sitt strå till stacken genom att skapa en helt ny utställning om vårt krutbruk – ett krutbruk som tillkom på Gustav Vasas uppdrag.

Har du några berättelser från eller

om krutbruket? Eller har du några föremål som vi skulle kunna låna? Då får du gärna höra av dig till:

Pehr Bengtsson – 070-589 53 04
eller Nils Danielsson – 073-745 15 52.

I samband med att utställningen öppnar vid Museets dag i maj/juni kommer även en bok om krutbrukets historia åren 1552-2022 att börja säljas. Arbetet på boken är i full gång.

Pehr Bengtsson

Sjöar i Åkers Bergslag del 2.

Myssjaren

Yta: 0,259 km²

Längd: 900 m

Socken: Åker

Kommun: Strängnäs

Höjd över havet: 39 m

Maxdjup: 2 m

I Åkers Bergslag finns över 30 sjöar. Många har en historia tätt sammankopplad med den industriella och kulturella berättelsen om Åker. Per Hellgren undersöker här och i kommande nummer av Bruksanvisningen en sjö i taget. Från små mossiga skogsgölar till stora djupa spricksjöar. I ett tidigare nummer av Bruksanvisningen (nr 42/2020) undersöktes Djupa Holmsjön, i förra numret Frejdaren och nu är det dags för den nordligaste sjön i Åkers Bergslag, Myssjaren.

Jag vill ju så hemskt gärna berätta om sjöarna. Intalar jag mig. Och så ... Myssjaren, vad spännande! Nej, så är det ingen som säger om denna sjö när jag berättar att jag vill skriva om den. Alla jag talat med rycker bara på axlarna, i bästa fall är den helt betydelselös för de flesta, inklusive Åkersbor. Det gjorde att jag ville undersöka denna göl lite närmare.

Alla sjöar har ju en historia, som ni ska få se här och i kommande nummer av Bruksanvisningen.

Fram till sommaren 2021 hade jag aldrig varit vid Myssjaren. Det är inte heller direkt den första sjön man besöker om man kommer till Åker, eller ens om man har växt upp där, som jag. För mig har utpräglade badsjöar alltid varit det primära (Visnaren, Göksjön, Mörtsjön, Marvikarna etc) eftersom jag har en märklig förtjusning att vilja blöta ner mig, ta mig genom vatten och uppleva naturen på det sättet – ur grod- eller fiskperspektivet. Sysslar man däremot med fiske, jakt, fågelskådning eller orientering, ja då har man kanske kommit i kontakt med Myssjaren någon gång. De flesta verkar däremot avfärda den som ointressant eftersom Åkers

Bergslag innehåller så många andra sjöar som är både trevligare och vackrare.

Myssjaren ligger inte särskilt långt från Åkers styckebruks samhälle, bara några kilometer rakt västerut. Enklast är att ta vägen till Lindvreten och där svänga vänster i slutet av bebyggelsen så man kommer upp på skogen. Även gamla järnvägen mot Eskilstuna passerar förbi Myssjaren, så den vägen kan man också ta.

Kommer man på bilvägen skymtar snart sjön som en glimmande ensam spegel genom träden ner till vänster där en slänt med mossklädd gran- och tallskog bildar ett vackert pelarrum ända ner mot stranden. Det är också den bästa vägen att närma sig sjön för den som är där för första gången.

Vägen leder sedan förbi på norra sidan av Myssjaren men bästa stället att ta sig ner är i det nordöstra hörnet av sjön, där finns till och med en bilväg som går ända ner till sjökanten och som inte markerad på nyare kartor.

Ner mot sjön posterar raka barrkolosser till femtonmetersträd, terrängen är stenig, tidvis blockig, helt täckt av mossa som gör att landskapet

ser trolskt och inbjudande ut. Det går bra att promenera på de mossklädda stenarna. Närmare sjön ökar den lägre vegetationen med björk, al och brakved i tjocka snår, häckar av pors tar sedan vid och blandar upp sig med vassen.

Floran är skral och skvallrar om en sörpigt näringsfattig miljö – en fattigsjö, som det brukar heta i floralitteraturen. Sannolikt är Myssjaren vad man inom limnologin brukar kalla en *dystrofsjö*, det vill säga en sjö med låg närings-tillförsel, mycket utfällda humuspartiklar, där sikten är dålig, oftast under en meter. Efter ett dopp är man mycket riktigt brun av slemmig sörja som fastnat på kroppen, något många sjösimmare i Åkersskogarna är vana vid.

Tillflödet av näring torde numera vara begränsat i Myssjaren. Förr, på 50- och 60-talet, fanns emellertid ett mindre lantbruk uppe vid Vidkärr (på äldre kartor benämnt Vedkärr), med åkerlappar som gick nästan ända ner till sjön på norra sidan. I dag finns där ett fulhygge som tidigare var granplantering. Trots det förefaller en långsam inmossning av sjön fortgå, i alla fall om man jämför gamla satellitfoton av sjön med dagens Googlefoton där det gröna skjuter alltmer ut i vattnet.

Där moränmarken möter vätan står ljungen ända ner i vattenbrynet. Närmast man sig kärret västerut finns inslag av ask, rönn och enstaka kvarlämnade storbjörkar som står och suckar i vätan. In från hygget har sannolikt kommit pionjärträd som oxel och rönn och så breder smultronmattorna ut sig tillsammans med harsyra och raggig björkskog närmast vattnet, liggande på stammar

med ruttnande näver, som plockepinn mot bladvassen. Man kommer att tänka på Tranströmer som skriver om den knäckta björken som multnar i upprätt ställning, ”som en dogm”, i dikten ”Genom skogen”.

Resultatet av skogsmaskinernas framfart är brutalt, men vildhallonen frodas och nedom hygget en rand av lövskog, lagligen efterlämnad såsom en reminiscens av skövlarnas dåliga samvete. Stånd av ormbunkar, ett fuktigt stenröse med rullar av rostig taggtråd minner om gamla hagmarker då Vidkärr – byggt Storstrejkens år 1909 – hade flera uthus och ladugård uppe vid vägen. Tiden då tågen mot och från Eskilstuna rann förbi här på sin hormoslyrsprutade upphöjda stenbädd genom kärren.

Stensöta klänger på mossklädda block, vassen kommer in och möter alskogen i vattenkanten, där allt blir skvimpigt och sumpsjukt. Spår av vilt saknas inte i den svarta leran.

Sjön som flödande äter sig in i skogen går utmärkt att beskåda på norra stranden av Myssjaren där också skyhöga aspar rasslar i vinden, raka järnfärgade stammar, men gamla och krokiga sidogrenar gör att de ser ut att avundsjukt imitera ekar. En bit upp höjer sig den gamla banvallen anno 1895 och bildar ett rakt streck. En liten grå bil kommer pilande nerifrån Lindvreten med ett dammoln som följeslagare.

En promenad längs norra stranden gör att man snabbt tappar kontakten med sjön eftersom kärret breder ut sig. Fortsätter man blir det inte bättre. På nordvästra stranden kan man närma sig sjön på en höjd men vassruggarna sät-

Detalj ur Topografiska Corpsens karta över Sverige 1868 graverad av G. Wirsing. Den som är uppmärksam noterar att järnvägen vid Myssjaren finns med på denna karta, trots att denna inte var färdig förrän 1895. Dock kompletterades kartan 1903 och det är denna version som syns här.

Källa: Lantmäteriets Historiska kartor

ter stopp om inte kärret redan gjort det.

Myssjaren är en vildmarkssjö och känns mer avlägsen från civilisationen än vad den i själva verket är eftersom den är helt omgiven av natur. Inga vägar eller hus syns eller finns närmast sjön.

Det märkliga namnet kan man också fundera på. Myssja är ett ord som förekommer i Elias Wesséns gamla ordbok *Våra ord: deras uttal och ursprung* från 1930-talet och där har flera betydelser, somliga rent dialektala. Det talas bland annat om en växt, *Asperula odorata*, myskmadra, och så ostvassla eller också verbet att myssja, det vill säga att täta timmerväggar med mossa. Det är inte sannolikt att någon av dessa betydelser har något med Myssjaren i

Åker att göra, möjligen det sistnämnda.

Däremot stötte jag på en annorlunda benämning på sjön i gamla dokument från Åkers bruksarkiv. Där omnämns den av den flitigt plitande kamreren Conrad Söderberg som "Mörsarn" i hans anteckningar från 1850-talet. Jag vet inte om det är ett äldre namn eller bara ett smeknamn på sjön, en lokal förvrängning kanske. Mörsare är ju, som vi alla vet, en tidig variant av en kortpipig kanon, eller granatkastare. Via detta smeknamn kopplas i så fall sjön till Bruket och dess kanonproduktion. På gamla kartor, från 1860-talet och framåt, heter dock sjön Myssjaren. Runt sjön slurpar sig Papperskärrsmossen. Möjligen har namnet

en koppling till denna mosse i så fall. Den som vet mer besked i denna fråga får gärna höra av sig.

Stränderna kring Myssjaren är vasskantade och på flera ställen finns båtar uppdragna. En rostig plåtskorv och ett bottenlöst glasfibervrak badar hjälplöst i strandgrumset, en tredje, fräschare balja, ligger fastkedjad i ett träd, vattenfylld. Någon fiskar uppenbarligen emellanåt. En mjärde ligger uppdragen bredvid ett gammalt oljefat.

Vid båtplatsen kliver jag i vattnet för en simtur. De små simfenorna åker på redan uppe på land eftersom sjöbotten enbart består av stubbvass, då båtägaren huggit sig en rädda för att kunna ta sig ut.

Myssjarens vatten är brunt och humusrikt, sensommarens regnoväder har fått skogarna att svämma över. Det är som sagt en humös sjö. Här och var kommer små bäckar nerdrällande.

En häftig västlig vind blåser den här dagen, solen har gått i moln, allt är grått, små vågor rynkas upp som gör att bensparken går ovanligt trögt, händerna och mätrullen på simplattan framför mig, stadiga kickar genom svalkan. Jag simmar rakt mot vågorna, ut från viken längst österut några hundra meter, mot mitten av sjön. Stränderna ser ödsligt monokroma ut, helt kantade av fuktälskande bräm med vegetation. Landskapet söder om sjön är flackt och sankt. Ett flyttblock skymtar inne vid södra stranden.

Vid norra stranden växer tjocka kärvar av vass och vasstarr i höga tuvor, samt pors som spretar upp en bra bit ut i sjön i sin förvandling till undervat-

tensväxt. Näckrosor guppar med oljiga blad närmast stranden liksom små pigga nygröna skott av kråklöver, brakved tornar upp sig mot land med sina svarta bär, somliga fortfarande röda. Ute i vattnet, på starruggarna, växer också färggranna högorter; cerise fackelblomster och gul strandlysing vilka livar upp den annars ganska dystra vallen av gräs mot land.

Vill man gå runt Myssjaren kan det innebära problem. Om man inte har stövlar och tålamod. I princip hela sjön är inramad av kärr, särskilt i väster, där Papperskärret och Papperskärrsmossen breder ut sig, men även i öster, där kanalen ner mot Åker går. På södra stranden finns ett högområde med tallskog där man torrskodd kan närma sig sjön om man kommer gåendes nerifrån Långsjön. Via Hållkärr kan man närma sig sjön från det hållet, en grävd kanal går från Myssjaren och ner mot Hållkärr där den ansluter till kanalen från Långsjön.

Myssjaren är en av de sjöar som ingår i Brukets vattenreglering och redan 1845 byggdes en murad stendamm mitt emellan sjön och Hållkärr. Den är svår att komma fram till i dag eftersom den är omgiven av kärrmarker. Lättast är att ta sig dit nerifrån Hållkärr.

Jag simmar ut i mitten av sjön, samsas om utrymmet med en gräddfärgad svan som nervöst börjar paddla iväg, högst ovillig att dela med sig av bassängen. Ornitologer har rapporterat om förekomst av pärluggla vid Myssjaren, men den enda fågel jag ser är svanen. Vinden drar och sliter i vassruggarna. Jag slutar paddla, för in simplattan vid

Sumpig strand vid nordöstra delen av Myssjaren, där trollsländor vimlar i sensommarsolen.
Foto: Per Hellgren

magen, flyter på den, släpper ner lodet och låter mätbandet fara ner i det bruna. Jag är mitt ute i Myssjaren. Det tar snart stopp. Två meter. Sjön blir aldrig djupare än så.

Jag tänker att simturen är vilsam – detta att befinna sig mitt *i* naturen – *nedsänkt i den*, man kan dricka av den, känna dess smak, ta in den och uppleva den – och jag gör det, känner den i kroppen. Jag kämpar och sliter för att ta mig fram genom vågorna, jag ser stränderna, ödsligt sumpiga och jag flyter genom gyttja och fällgrums och vassruggar, jag känner näckrosornas slemmiga stjälkablilar dra mot benen och jag simmar fram som en bäver, får väja för stockar och starröar och hör vassbladens rassel mot varandra och ser de sissande viporna och jag antar att det verkligen är som Harry Martinson skriver i *Svärmare*

och harkrank: ”En sjö är en hjärtkammare av vatten och en bassäng för utpräglade sinnesupplevelser.”

Jag tänker att det är så, att Myssjaren är en bortglömd, ignorerad och alldeles avkrokig liten sjö i Åkers Bergslag, men den stannar ändå kvar i mig långt efter att jag lämnat den bakom mig. Den är bara en av alla dessa sjöar i detta landskap, men det känns ändå som att jag har upptäckt den. Och en dag återvänder jag förmodligen.

Per Hellgren, Vildmarksreporter

Cykelreparatören berättar

Anekdoter av Lars Axelsson

Lars Axelsson (1920-2013)

Lars Axelssons pappa var en av skogvaktarna vid Styckebruket. Familjen bodde i Rappstugan, det första av husen på Raden vid Styckebruket. Här föddes Lars 1920 och han kom att bli Åker trogen hela sitt liv. Redan i slutet av 1930-talet övertog han cykelverkstaden som låg längs Forsavägen. Lars blev med tiden känd som cykelreparatör, uppfinnare och hembygdsvän. Tillsammans med Bertil Andersson, Börje Eriksson och Harry Lindblad var Lars med att starta upp Torsdagstramparna. Lars avled i februari 2013. Här nedan och i kommande nummer av Bruksanvisningen återfinns några av Lars många anekdoter.

Pehr Bengtsson

Kalle i Bredsjönäs

Med sin häst Grålla har Kalle en vinterdag tagit sej ner till bruket och som vanligt kom han snart i samspråk med bruksborna om bragder och bedrifter.

För att få fart på Kalle riktigt så börjar någon att berömma hans häst och undrar om det finns någon i trakten som kan köra ifatt honom?

– Ho du, säger Kalle, mötte ”Ralen” (Generalen) på Gök-sjön, han tänkte köra om mej, men ja ga Grålla en pisksläng så ho satte rompa i vädre, sket braskitar o stack iväg utå helsike du, han hann aldrig ifatt mej.

Lars Axelsson